

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี

การสำรวจความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยดังนี้

แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อ 25 ปีก่อน เพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และการอยู่ร่วมกันของทุกคนในสังคม

หากพิจารณาวิเคราะห์สาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระดำรัสไว้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยดังกล่าวแล้ว พอจะสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (ประจักษ์ บุญอารี, 2551: 40-48)

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศ
2. ทรงเน้นให้การพัฒนาในทุกระดับดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุก ระดับตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและบริหารประเทศ

4. ทรงเน้นให้การพัฒนาในทุกระดับดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนา เศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

5. ความพอเพียง หมายถึง หลักสามประการคือ

5.1 ความพอประมาณ

หลักของความประมาณ (พอดี) 5 ประการ

1) พอใจด้านจิตใจ เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงประโยชน์ ส่วนรวม

2) พอใจด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครัวเรือนและ ชุมชน

3) พอใจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและ รอบคอบและเกิดความยั่งยืนสูงสุด

4) พอใจด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความ ต้องการเป็นประโยชน์สภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และพัฒนาจากภูมิปัญญา ชาวบ้านก่อน

5) พอใจด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควรพออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพและฐานะของตนเอง (ที่มา : www.khorat.doae.go.th/ เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

5.2 ความมีเหตุผล

1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพ

2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนใน การดำรงชีพ

3) ละเลิกการแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันในทางด้านการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบ ต่อสู้กันอย่างรุนแรง

4) ไม่หุนหัน หาทงในชีวิตให้หลุดพ้นจากความทุกข์

5) ปฏิบัติคนในแนวทางที่ดี ลด เลิก สิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็น
เครื่องทำลายตัวเองทำลายผู้อื่น(ที่มา : www.khorat.doae.go.th/ เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม
2554)

5.3 ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการ
เปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกภายใน

- 1) มีความรอบคอบและระมัดระวัง
- 2) มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน(ที่มา : www.khorat.doae.go.th/
เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

6. เศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 อย่าง คือ

- 6.1 ความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ
- 6.2 ความรอบคอบ
- 6.3 ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการ
ดำเนินการทุกขั้นตอน

7. การพัฒนาด้านจิตใจของคนในชาติ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม 7 ประการคือ

- 7.1 ความซื่อสัตย์สุจริต
- 7.2 ความรอบรู้ที่เหมาะสม
- 7.3 ความอดทน
- 7.4 ความเพียร
- 7.5 ความมีสติ
- 7.6 ความมีปัญญา
- 7.7 ความรอบคอบ

นอกจากนั้นเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชน
ให้ดีขึ้น โดยมีปัจจัย 2 อย่างคือ

- 1) การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่าง ปริมาณผลผลิตและการบริโภค
- 2) ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

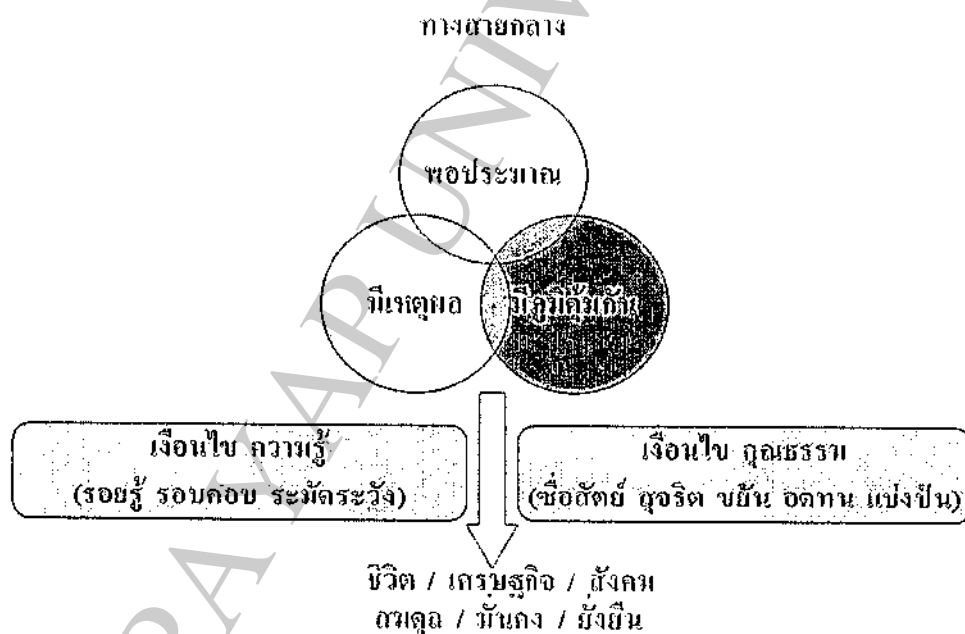
ผลที่เกิดขึ้นคือ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะคงไว้ซึ่งขนาดของประชากรที่ได้สัดส่วน

ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม รักษาสมดุลของระบบนิเวศ และปราศจากการแทรกแซง
จากปัจจัยภายนอก

รักษาสมดุลของระบบนิเวศ และปราศจากการแทรกแซงจากปัจจัยภายนอก

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลกโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง

แผนภาพแสดงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย ความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้" และ "คุณธรรม"

ดร.จิราวุธ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายถึงการพัฒนาด้านหลักเศรษฐกิจพอเพียง ว่า เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบละคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและ

การกระทำต่างๆ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ฯลฯ ตลอดเวลาที่ประยุกต์ใช้ปรัชญา

อภิชาต พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น "ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง" ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง ว่า "คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น"

ระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลุกฝัง สร้างหรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวทความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน และเกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต

แนวทางที่ชุมชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

แนวทางที่ชุมชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “พอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกัน” ไปปฏิบัติอย่างแพร่หลาย คือ แนวทางการพึ่งตนเอง 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ มีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นเพื่อการยังชีพ และนำส่วนเกินเข้าร่วม กับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ มีแนวทางที่ผู้นำชุมชนเรียกว่า “เกษตรอินทรีย์วิถีชุมชน” หรือ “เกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง” เป็นแนวทางรูปธรรมที่ขยายตัวในพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ

2. การพึ่งตนเองทางสังคม เสริมสร้างให้แต่ละชุมชนร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปัจจัยพื้นฐานบางอย่างไม่สามารถพึ่งตนเองในครอบครัวได้ ต้องพัฒนาการพึ่งตนเองอย่างเป็นระบบ เช่น

2.1 มีโรงงานผลิตน้ำปลาเล็กๆ ผลิตน้ำปลาให้พอบริโภคในชุมชน เลี้ยงหมูและทำเหมียวหมูให้พอบริโภคในชุมชนท้องถิ่น ไม่เน้นการผลิตเพื่อสนองตลาดกว้าง

2.2 มีคลินิกสุขภาพชุมชนที่ส่งเสริมบทบาทหมอพื้นบ้าน การใช้สมุนไพรและการบำบัดโรคโดยการนวด หรือวิธีการพื้นบ้านอื่นๆ

2.3 มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแบบศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ไม่เรียงที่ริเริ่มโดยประยงค์ วรรณรงค์ ประธานคณะกรรมการผู้นำชุมชนแห่งชาติ เป็นศูนย์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปลูกฝังให้ชาวบ้าน “เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องทำ เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องรู้ และทำในสิ่งที่เรียนรู้แล้ว” ไม่ใช่ศูนย์เรียนรู้ที่เน้นการขายบริการศึกษาดูงานเป็นหลัก

2.4 มีระบบการจัดการทุนของตนเอง ที่เรียกว่า “ธนาคารเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการทุนของชุมชน ที่ไม่เน้นผลกำไรจากกรค้าเงินแบบธนาคารในระบบทุนนิยม แต่เน้นการสร้างความร่วมมือ เพื่อให้สมาชิกพึ่งพาอาศัยกันด้านทุนได้ มีความมั่นคงในชีวิตและสวัสดิการสังคมเป็นผลตอบแทนให้กับสมาชิก ดังตัวอย่าง “ธนาคารชีวิตกลุ่มวัดอู่ตะเภาและวัดดอน” จ.สงขลา เป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ

2.5 มีการฟื้นฟูระบบและวิธีการจัดการทรัพยากรหรือทรัพย์สินของชุมชน เช่น โฉนดชุมชน สวนชุมชนหลวง ฝายแม้วหรือระบบเหมืองฝายแบบดั้งเดิม เป็นระบบที่เน้นความสัมพันธ์ที่ดีจามระหว่างคนกับคน คนไม่ขูดรีดจากทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณธรรมทางสังคมเป็นเครื่องกำกับ เป็นต้น

3. พึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการพึ่งตนเองบนฐานองค์ประกอบ 3 ประการ คือ "คน ความรู้ และทรัพยากร" โดยการพัฒนาศักยภาพของคน ค้นหาทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด บนฐานความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นนั้น ตัวอย่างรูปธรรม เช่น

3.1 การปลูกต้นไม้ใช้หนี้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

3.2 การเลี้ยงโคเนื้อเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

4. การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี ตัวอย่างที่ชุมชนศึกษาเป็นต้นแบบ คือ กังหันน้ำชัยพัฒนา ประดิษฐ์กรรม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้รับรางวัลระดับโลก

5. การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ ยึดหลักธรรมทางศาสนาหล่อหลอมการดำเนินชีวิต

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ในการประกอบอาชีพ การจัดการความสัมพันธ์ทางสังคม การศึกษาเรียนรู้ การพัฒนาเทคโนโลยี มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การเชื่อมโยงคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับคุณค่าทางศาสนา และวัฒนธรรมของกลุ่มคน และสังคม และต้องมีการสร้างแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น จึงจะนำสังคมและผู้คนให้เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทได้อย่างแท้จริง (ที่มา : <http://th.wikipedia.org> เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 พฤษภาคม 2554)

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยดังนี้

ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง (ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง : 2550 บทคัดย่อ) ทำการศึกษา ความเข้าใจและการปรับใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 85 ศูนย์ ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมาจำนวน 7 ศูนย์ โดยมีจำนวนสมาชิก 126 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่มีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบด้วย ความ

พอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน โดยมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ ได้แก่ การลดรายจ่ายในครัวเรือน ลดต้นทุนการผลิต พัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ๆ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม การสืบสานประเพณีอันดีงาม และภูมิปัญญาชาวบ้าน เสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว มีการออมทรัพย์ รวมถึงการติดตามข่าวสารเพื่อความรอบรู้และทันต่อเหตุการณ์

ศุภกร เรือง (ศุภกร เรือง : 2552 หน้า 45-47) ทำการศึกษา ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลกงเสื่อเหลือง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน จำนวน 302 ครัวเรือน ด้วยการใช้แบบสอบถาม พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจโดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องที่เข้าใจมากที่สุดคือ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้ไม่เดือดร้อน มีพอกินพอใช้ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้สูงขึ้นตามลำดับและความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจกระทำการใด ๆ โดยการพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น โดยเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจน้อยที่สุด คือการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะก่อให้เกิดผลในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาในประเด็นการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติมากที่สุด คือสามาชิกในครัวเรือนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติน้อยที่สุด คือการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน

มนต์ฤดี ทองรัตน์ (มนต์ฤดี ทองรัตน์ : 2552 หน้า 136-142) ทำการศึกษา ความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืนมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยวิธีการเลือกกลุ่มประชากรแบบเจาะจงนักศึกษาในระดับปริญญาโท ประจำปีการศึกษา 2547-2549 จำนวน 99 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตในระดับมาก โดยผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตกรอบแนวความคิดของการวิจัย ได้แก่ ลักษณะงานในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพระราชดำริ สถานภาพสมรส สถานภาพผู้นำครอบครัว ระดับการออมที่สูง สถานที่เกิดหรือเติบโตในชนบท ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป

ประยุกต์ใช้ นอกจากนั้นยังสรุปว่า ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตได้ ไม่ใช่เพียงด้านเศรษฐกิจที่มองเกี่ยวกับตัวเงินเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมถึงด้านจิตใจซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นการกระทำของปัจเจกบุคคลในการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของการมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งผลถึงการปฏิบัติต่อสังคม รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและเป็นแนวทางในการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ

เดชา กลิ่นจันทร์ (เดชา กลิ่นจันทร์ : 2549 หน้า 188-195) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเรียนรู้กับระดับการนำไปปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ โดยมีระดับการรับรู้ในระดับดีมากแต่ระดับการนำไปใช้อู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีระดับการรับรู้มากที่สุดคือ ด้านจิตใจ ส่วนด้านที่มีระดับการรับรู้น้อยที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยี และมีระดับการนำไปใช้ปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านจิตใจ ส่วนด้านที่มีระดับการนำไปปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยีเช่นเดียวกัน ส่วนการหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับรู้และระดับการนำไปปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยด้านที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ด้านสังคม รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยี ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือด้านจิตใจ และได้ให้ข้อสังเกตจากงานวิจัยว่า เกษตรกรที่เป็นผู้นำในชุมชนทั้งหญิงและชายสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดีแต่มีการนำไปปฏิบัติค่อนข้างน้อยส่วนเกษตรกรสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดีแต่กลับมีการนำไปปฏิบัติค่อนข้างมาก นอกจากนั้น

เสน่ห์ จินะ (เสน่ห์ จินะ : 2551 หน้า 3-4) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านตาเวณ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน จากประชากร 147 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 36 ครัวเรือน พบว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบดั้งเดิมหรือตามธรรมชาติโดยเป็นการสืบทอดการดำรงชีวิตตามแนวคิดภูมิปัญญาของคนในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการดำรงชีวิตตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนั้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

บ้านตาแว่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอบรม การสาธิต การศึกษาดูงาน การทดลองปฏิบัติการ การจัดค่ายเยาวชน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียน ซึ่งการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนจะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ

ศิริวรรณ วรรณศรี (ศิริวรรณ วรรณศรี : 2551 หน้า 3) เรื่อง กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในบ้านตาแว่น ตำบลบ้านม่วง อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการตามความสมัครใจจำนวน 15 ครัวเรือน พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรโดยการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรม 9 กิจกรรมและใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องดำเนินการแบบยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนรายละเอียดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ นอกจากนั้น

สุภา นันทะมีชัย (สุภา นันทะมีชัย : 2551 บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน หมู่บ้านละ 5 ครัวเรือน รวมจำนวน 55 ครัวเรือน จากจำนวนประชากร 11 หมู่บ้าน 1,053 ครัวเรือน พบว่าปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติและด้านการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และพบว่าแนวทางหรือยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีระดับความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหรือแบบเข้ม การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การรวมกลุ่มหรือการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึก การทำบัญชีครัวเรือน การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการเสริมสร้างภาวะผู้นำของหัวหน้าครัวเรือน

สุขุม พรหมเมืองคุณ (สุขุม พรหมเมืองคุณ : 2552 หน้า 48-49) ทำการศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและความต้องการสื่อสารสนเทศด้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองจังหวัดเลย จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 330 ตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป พบว่า ตัวแปรอาชีพ ระดับรายได้ เพศ ภูมิการศึกษา มีผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจและความต้องการสื่อสารสนเทศด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้น

ชุมพลภัทร์ คงธนจารุอนันต์ (ชุมพลภัทร์ คงธนจารุอนันต์ : 2552 หน้า 89-93) ทำการศึกษาการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 153 ราย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปัจจัยรายได้ครัวเรือน และปัจจัยแหล่งความรู้เรื่องแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเกษตรกรที่มีรายได้ครัวเรือนต่ำจะมีแนวโน้มคะแนนการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง และเกษตรกรที่รับความรู้เรื่องแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนหลายแหล่งจะมีแนวโน้มคะแนนการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงกว่าเกษตรกรที่รับความรู้เรื่องแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนน้อยแหล่ง และยังพบอีกว่าเกษตรกรที่มีระดับความรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงนั้นจะเป็นผู้ที่มีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าเกษตรกรที่มีระดับความรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่ำกว่า นอกจากนี้เกษตรกรที่มีระดับความรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นผู้ที่มีการออมที่ดีกว่า และผู้ที่มีการออมจะมีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าผู้ที่ไม่มีการออม นอกจากนี้

เฉลิมศรี จอกทอง, วาสนา ภาณุรักษ์, เมินรัตน์ นวะบุศย์ กรุณา เชิดจระพงส์ และสายยนต์ ชาวอุบล (เฉลิมศรี จอกทอง, วาสนา ภาณุรักษ์, เมินรัตน์ นวะบุศย์ กรุณา เชิดจระพงส์ และสายยนต์ ชาวอุบล : อ้างแล้ว หน้า 93-94) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัวและชุมชน กรณีศึกษา บ้านชำเถือด ตำบลกมรด อำเภอห้วยแถลง และบ้านลำโพง ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การที่จะสอนหรือบอกคนให้รู้หรือปฏิบัติตามนั้นเราต้องนำและทำให้เขาเหล่านั้นเห็นถึงที่เป็นรูปธรรมมากกว่าที่จะแสดงให้เห็นเฉพาะนามธรรมที่เป็นเพียงคำพูด จึงจะเป็นแรงจูงใจให้มีความสนใจที่อยากจะรู้จะเห็นและนำมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตของตนเอง เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง ผลิตภัณฑ์ที่เราสามารถผลิตได้ในท้องถิ่น ปลูกสิ่งที่เราสามารถปลูกกินได้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายจนอาจสามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนได้ด้วยการพัฒนาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่มีอยู่กับท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แทนที่จะละทิ้งมรดกที่คนรุ่นก่อนสร้างไว้ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ศีลวัต ศรีสวัสดิ์ (ศีลวัต ศรีสวัสดิ์ : 2552 หน้า 143-162) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตทุกเขตจำนวน 400 ตัวอย่าง เป็นชาย 192 ตัวอย่าง และ หญิง 208 ตัวอย่าง ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานะของการอยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ระดับ การศึกษา พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงาน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การออมเงิน และการบริจาคทรัพย์สินเพื่อสาธารณประโยชน์ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ เพศ ถิ่นที่กำเนิด ถิ่นที่เติบโต ศาสนา ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับการอบรมความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาระหนี้สิน สถานภาพทางสังคม ประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการอาศัยในชุมชนที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีลักษณะใกล้เคียงกัน สามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

